

بنام خداوند جان و خرد

دستورالعمل کمیته فضای سبز و زیست بوم دانشگاه الزهراء

تهیه کننده: دانشکده علوم زیستی دانشگاه الزهراء

تصویب کننده: شورای راهبری مدیریت سبز دانشگاه

مقدمه

موجودات زنده نماد ساختارهای خود مختار و خود کنترل شونده هستند که در سطح زمین پدید آمدند و بدون آسیب به زمین با آن سازش یافتند و میلیون ها سال است که حضور خود در سطح زمین را تجربه کرده اند و بنابراین مهمترین نماد پایداری هوشمند در زمین به شمار می آیند. حدود ۴ میلیارد و ۶۲۰ (۲۵±) میلیون سال از عمر زمین می گذرد و موجودات زنده بیش از سه و نیم میلیارد سال است که پا به عرصه زمین گذاشته اند. حیاتی که امروزه در سطح زمین می شناسیم حدود ۵۰۰ میلیون سال قدمت دارد و نمودی ارزشمند از توسعه پایدار و سازگاری موجودات زنده با شرایط زمین است.

انسان به عنوان مخربترین عضو این مجموعه اثرات شگرفی را در سطح زمین پدید آورده است؛ نوع امروزی انسان فقط ۷۰ هزار سال است که در قاره ها پراکنده شده است و در این مدت جانوران بزرگ به ویژه پستانداران و خزندگان در خشکی و دریا و بسیاری از گیاهان و قارچ ها را با شدتی وصف ناپذیر نابود و از صحنه روزگار محو کرده است، به گونه ای که بسیاری از آنها به کلی منقرض شده اند و یا در حال انقراض هستند.

بسیار دیر هنگام تصمیم به حفظ محیط زیست گرفته ایم. ما نه تنها به انقراض سایر موجودات زنده بلکه کمر به نابودی خود بسته ایم. زندگی صنعتی، رفاه و راحت طلبی در دو سده اخیر چهره زمین را تغییر داده است. تاکنون بیش از ۲ میلیارد بشکه نفت از دل زمین بیرون کشیده و سوزانده شده است و همین مقدار در انتظار مصرف است و میزان دی اکسید کربن اتمسفر از ۰,۳ درصد در طی ۵۰ سال گذشته به ۰,۴ درصد افزایش یافته است. گازهای دیگر به ویژه متان اثرات بسیار شدید گلخانه ای پدید آورده اند. هفت میلیارد و هشتصد میلیون انسان حدود ۱۰ میلیارد دام سنگین را در سراسر زمین پرورش داده و منتشر کرده اند و برای مثال تنها از این طریق روزانه دو تا پنج میلیارد متر مکعب گاز متان در اتمسفر رها می شود. این و بسیاری اقدامات انسان-ساخت دیگر تغییرات گسترده و نامتعارف اقلیمی را دامن زده اند، چنانکه سالیانی است دمای بالای ۷۰ درجه سانتیگراد در کویر لوت ثبت می شود و دمای قطب جنوب در مرداد سال ۱۴۰۰ دمای ۱۸,۳ درجه سانتیگراد را تجربه کرد.

اکنون دانسته ایم که نحوه زیستن بر روی زمین را نمیدانیم و در این میان کشورهای در حال توسعه و فقیر با شدت بیشتری آسیب می بینند. این از وظایف دانشگاه ها و مراکز پژوهشی است که به شدت و بسیار جدی به این امر خطیر و آثار زیان بار آن بپردازند و در آخرین لحظات برهه ای در تاریخ طبیعی، زندگی انسان و بسیاری از موجودات زنده دیگر را نجات بخشند. هنگامی که از مدیریت سبز روی می آوریم در اصل از کلروفیل (سبزینه) یعنی از ارزشمندترین ماده ساخته حیات پس از ژنوم، و به عبارت دیگر از فتوسنتز و گیاهان سخن می گوئیم. نبود سبزینه و گیاهان بر روی زمین به معنی واقعی کلمه نابودی انسان و دیگر جانوران است. واژه گیاهان در اغلب موارد نه تنها در پس واژه سبز پنهان می ماند، بلکه فراموش می شود. اگر به توسعه پایدار اهمیت می دهیم ضروری است به طور خاص و مستقیم به گیاهان و به طور عام به اکوسیستم (زیست بوم) توجه کنیم. حیات گیاهان به پایداری مؤثرترین عوامل زیستن یعنی نخست آب و سپس اکسیژن، پیوند دارد و شرایط زیست انسان و فعالیت تمام جانوران به گیاهان گره خورده است. لذا هرگونه یکجانبه گرایی و نگاه مجرد که از پنجره علوم گوناگون عرضه می شود از جمله اقتصاد سبز یا شیمی سبز و مانند آن باید با نگاه مستقیم به گیاهان و دیگر موجودات زنده باشد و از مفاهیم حیات ریشه بگیرد.

در حالی که ایرانیان یک درصد جمعیت زمین را به خود اختصاص می دهند، جالب است که اکنون دانشگاههای ایران دست کم در برخی زمینه ها دو درصد از پژوهش های مرتبط با محیط زیست را به انجام رسانده اند! با این حال سطح اقدامات فنی مرتبط با محیط زیست و نیز سرمایه گذاری برای حفظ محیط زیست و بهره گیری از آن در زندگی مردم بسیار ناچیز و ضعیف می نماید!! نگاه ما به محیط زیست بسیار سطحی و از سر رفع مسئولیت است. مروری بر عملکرد دولت ها و صنایع ایران به طور عام در دهه های اخیر نشان می دهد که توجه کافی به محیط زیست یک نیاز ضروری و فوری ولی مغفول در سراسر کشور است. دانشگاه ها باید بیش از پیش به تربیت انسان آگاه و آشنا با حیات و حافظ محیط زیست توجه کنند و نیز در نهادینه کردن الگوهای رفتاری سازگار با توسعه پایدار و حفظ محیط زیست کوشا باشند.

چشم انداز و مأموریت :

چشم انداز: در پنج سال آینده دانشگاه الزهراء، یکی از الگوهای ارزشمند زیست شهری در تهران و از نمادهای حقیقی احترام به حقوق آحاد موجودات زنده و رعایت حقوق محیط زیستی شهروندان خواهد بود.

مأموریت: کمیته فضای سبز و زیست بوم به عنوان عضوی از مجموعه مدیریت سبز پدید آمده است تا به معنی واقعی کلمه حافظ زیست بوم دانشگاه باشد. این کمیته با قابل درک کردن اهمیت حیات، چگونگی حفظ آحاد و اجزای محیط زیست را برای اهالی دانشگاه و نیز ساکنان پیرامون دانشگاه و مردم شهر الگوسازی می نماید.

اهداف:

مجموعه اهداف، مرتبط و هماهنگ با اسناد بالادستی و برنامه های عملیاتی دانشگاه و بشرح زیر است:

- ۱) حفاظت موجودات زنده ساکن دانشگاه (فلور، فون و میکروبیوتا) و احترام به حقوق آنان
- ۲) کمک به گسترش موجودات ساکن دانشگاه مبتنی بر اصول محیط زیست و توسعه پایدار
- ۳) آشنا کردن دانشجویان، استادان و مردم با ذخایر زیستی شهری و اهمیت آنها
- ۴) عرضه و تبلیغ سبک زندگی مبتنی بر زندگی سازگار با طبیعت
- ۵) تعمیق درک و فهم مردم از محیط زیست و ارزش های زیست محیطی به ویژه آب و خاک
- ۶) الگوسازی اقدامات عملی همسو با حفظ محیط زیست شهری و کمک به نهادینه کردن آن
- ۷) آموزش اصول محیط زیست و تبیین مخاطرات اقدامات مغایر با آن
- ۸) معرفی زیست بوم ها و زیباگان ایران به مردم و کمک به حفظ حیات

ساختار کمیته فضای سبز و زیست بوم:

جلسات کمیته با حضور رئیس و حداقل نیمی از اعضا رسمیت می یابد. اعضای کمیته فضای سبز دانشگاه به شرح زیر است:

- ۱) رئیس دانشکده علوم زیستی به عنوان رئیس کمیته؛
- ۲) معاون پژوهشی و اجرائی دانشکده علوم زیستی به عنوان دبیر کمیته؛
- ۳) رئیس دفتر فنی یا مدیر طرح های عمرانی
- ۴) رئیس اداره تدارکات و پشتیبانی
- ۵) دو پژوهشگر از اعضای هیات علمی دانشکده علوم زیستی و دانشکده هنر
- ۶) نماینده انجمن های علمی دانشجویی زیست شناسی
- ۷) نماینده ای از شهرداری تهران
- ۸) نماینده سازمان حفاظت محیط زیست
- ۹) نماینده یکی از سمن های فعال و محلی محیط زیست
- ۱۰) مسئول کانون محیط زیست دانشگاه
- ۱۱) نماینده انجمن دانش آموختگان

رئیس کمیته می تواند در هر نشست پژوهشگران و افراد ذیربط مدعو را از بیرون یا داخل دانشگاه به عنوان صاحب نظر و برای مشورت دعوت نماید.

شرح وظایف:

وظایف کمیته فضای سبز و زیست بوم به شرح زیر است:

- ۱) تهیه برنامه و نقشه راه برای مجموعه فعالیت های پیش بینی شده
- ۲) تعیین تیم های اجرایی برای انجام وظایف تعیین شده
- ۳) پیشنهاد نحوه تأمین منابع برای انجام وظایف تعیین شده
- ۴) تهیه شناسنامه پوشش گیاهی و جانوری دانشگاه
- ۵) ارائه مشاوره به دانشگاه در مدیریت زیست بوم باغ ها و فضای سبز دانشگاه
- ۶) کمک به ایجاد و مدیریت باغ موزه زیست شناسی شهری،
- ۷) کمک به ایجاد و مدیریت نمایشگاه گیاهان کاربردی
- ۸) هدایت و مدیریت اقدامات تولید کمپوست از پسماندهای آلی در دانشگاه
- ۹) ارائه مشاوره به دانشجویان فعال داوطلب دانشگاه و سمن های متقاضی همکاری
- ۱۰) کمک به ایجاد باشگاه پژوهش های آماتوری محیط زیست شهری تهران
- ۱۱) جلب همکاری و ارتباط با دیگر دانشکده های مرتبط با موضوع
- ۱۲) اجرای طرح های پژوهشی مرتبط با فضای سبز و محیط زیست دانشگاه
- ۱۳) نظارت بر طرح های پژوهشی مرتبط با مجری خارجی
- ۱۴) تربیت مربی و کارشناس از میان دانشجویان و دانش آموختگان برای فعالیت های فوق
- ۱۵) پیش بینی منابع مالی و انسانی و محل تأمین آن
- ۱۶) ارائه گزارش عملکرد به شورای مدیریت سبز هر شش ماه یکبار

تأمین منابع:

منابع انسانی مورد نیاز برای حصول اهداف کمیته فضای سبز و زیست بوم دانشگاه از محل های زیر تأمین می شود.

- ۱) اعضای هیات علمی و دانشجویان دانشکده علوم زیستی و دانشکده هنر
- ۲) دانش آموختگان داوطلب دانشگاه الزهراء
- ۳) اعضای غیر هیات علمی دانشکده علوم زیستی و دانشگاه
- ۴) کارشناسان خبره شهرداری تهران
- ۵) داوطلبان سازمان های مردم نهاد
- ۶) نیروی خدمات دانشگاه

منابع مالی حفظ فضای سبز دانشگاه و ارزش های محیط زیستی آن از محل های زیر تأمین می شود.

- (۱) اعتبارات دانشگاه الزهرا
- (۲) تقاضای اعتبار از شهرداری تهران به ازای ایجاد فرصت های متقابل
- (۳) فرمانداری شهر تهران (به ازای ایجاد زیستگاه منحصر به فرد و تاریخی شهری)
- (۴) فروش گل و گیاه و زیست کود (منوط به اختصاص نمایشگاه فصلی و دائمی)
- (۵) جذب تورهای گردشگر محیط زیست شهری (در صورت تأسیس باغ موزه زیست شناسی شهری)
- (۶) باشگاه آموزش و پژوهش آماتوری زیست شناسی شهری
- (۷) دریافت کمک های نیکوکاران

اعتبار:

این دستورالعمل از زمان تصویب در شورای مدیریت سبز دانشگاه لازم الاجراست.
نسخه های جدید این دستورالعمل در ارزیابی سالانه توسط کمیته فضای سبز و زیست بوم اصلاح و پیشنهاد می شود و پس از تصویب در شورای مدیریت سبز دانشگاه جایگزین نسخه پیشین می گردد.
این دستورالعمل در بیست و هفتمین نشست شورای راهبری مدیریت سبز دانشگاه به تاریخ ۱۴۰۰/۰۹/۱۰ به تصویب رسید.